

14 בפברואר 2026

נייר מדיניות של עמותת צלול ומגמה ירוקה בעניין אסדרת משק הפסולת בישראל, בהמשך להחלטות הממשלה 2284 ו-3588

רקע

בשנים האחרונות ישראל הגיעה למשבר פסולת חמור, המלווה באתגרים סביבתיים, חברתיים ובריאותיים המחייבים מדיניות חדשה העולה בקנה אחד עם המקובל בעולם. כמות הפסולת העירונית גדלה לכ-5.8 מיליון טון בשנת 2019¹, והיא צפויה לזנק עוד לכמעט 7.5 מיליון טון עד 2030². שיעורי המחזור נמוכים, וכ-80% מהפסולת המטופלת מוטמנת, מה שגורם ל-79% מפליטות המתאן בישראל, ל-7.3% מפליטות כלל גזי החממה³, ולעלות חיצונית, כפי שתורגמה ב-2023 - של 4 מיליארד ש"ח⁴. כתוצאה מאוזלת היד של המדינה, השלכת פסולת בשטחים הפתוחים הפכה למכת מדינה ושריפות פסולת פיראטיות גורמות לכ-75% מפליטות המסרטנים בישראל⁵. יתרה מכך, הליקויים המערכתיים מתווספים לפערים בולטים במתן שירותים ביישובים בחברה הערבית והבדואית.

התוכניות אסטרטגיות של המשרד להגנת הסביבה משתנות לעיתים תכופות. בהתאם לתחלופת השרים - ב-17 השנים האחרונות התחלפו 12 שרים במשרד, כאשר לכל שר אסטרטגיית ניהול פסולת שונה⁶. פעמים רבות התוכניות אינן מציאותיות⁷, בזמן ששטח המטמנות הולך ואוזל והפעילות של המדינה מדשדשת. הן דו"חות מבקר המדינה והן דו"חות המפל"ס מהשנים האחרונות הצביעו על כשלים בניהול משבר הפסולת.

הדירקטיבה האירופית לניהול פסולת⁸ היא אבן היסוד של המדיניות הסביבתית של האיחוד האירופי. מטרתה להגן על בריאות הציבור והסביבה באמצעות עקרונות אחידים לניהול פסולת, ובראשם היררכיית הטיפול בפסולת כבסיס למדיניות. הדירקטיבה כוללת גם יעדי מחזור שאפתניים ואחריות יצרן מורחבת (EPR) – ובכך מציבה סטנדרט עולמי לניהול מקיים של משאבים, תוך מתן דגש על צמצום פסולת במקור.

על רקע זה, נכון לבחון את אופן ניהול משק הפסולת בישראל, תוך בחינת האפשרות להקים רשות פסולת עצמאית וחקיקת חוק מסגרת לאסדרת משק הפסולת בישראל. חוק זה יצטרך לתת מענה לטיפול בפסולת כמקובל בדירקטיבה האירופית, בהתאם להחלטת ממשלה 2284 ו-3588⁹. לעמדתנו כל אסדרה עתידית של משק הפסולת חייבת לתת מענה ולכלול פתרונות בנושאים הבאים:

1. המשרד להגנת הסביבה ינחה מקצועית את רשות הפסולת/ יהווה בעצמו הגורם המקצועי של רשות הפסולת

זאת כדי להבטיח שמדיניות ניהול הפסולת תתבסס על עקרונות סביבתיים ארוכי טווח ולא על שיקולים כלכליים קצרים. המשרד להגנת הסביבה הוא המשרד הממשלתי היחיד שמחזיק בידע ובמומחיות הדרושים לגיבוש רגולציה מתקדמת בתחום הפסולת, על בסיס היררכיית הטיפול בפסולת והמודלים המוצלחים של כלכלה מעגלית שאומצו במדינות האיחוד האירופי.

¹ לפי נתוני הלמ"ס.

² לסטר, י' וקרני, א'. (2020, דצמבר). [אסטרטגיה למשק פסולת בר קיימא](#). המשרד להגנת הסביבה. עמוד 30.

³ "פליטות של גזי חממה לפי מקור", הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.

⁴ המשרד להגנת הסביבה. (2025, ספטמבר). [מרשם פליטות לסביבה דו"ח שנתי לשנת 2024](#). עמודים 33 ו-16.

⁵ המשרד להגנת הסביבה. (2025, ספטמבר). [מרשם פליטות לסביבה דו"ח שנתי לשנת 2024](#). עמוד 26.

⁶ המסמך הבא מציג את האסטרטגיה השונה של כל שר ושרה במשרד להגנת הסביבה בנוגע לטיפול בפסולת, בין השנים 2007 ל-2022:

אילון, א' ודסקל, ש'. (2023, פברואר). [רטרופקטיבה על המדיניות הלאומית לטיפול בפסולת עירונית מוצקה בשנים 2007-2022](#). מוסד שמואל נאמן. עמודים 14 עד 17.

⁷ אסטרטגיית המשרד להגנת הסביבה לשנת 2030 כללה יעד של 0% הטמנה עד 2030 על אף שאמרה פעמים רבות שהיעד לא אפשרי ולא מציאותי.

⁸ European Parliament and Council. (2008). [Directive 2008/98/EC on waste and repealing certain Directives \(Waste Framework Directive\)](#). Official Journal of the European Union, L 312, 3-30.

⁹ ממשלת ישראל. (2024, אוקטובר). [אסדרת משק הפסולת כמשק מתקדם ומיגור הפשיעה וההון השחור בתחום ותיקון החלטות ממשלה \(החלטה מס' 2284\)](#). התקבלה ב-31 באוקטובר 2024.

¹⁰ ממשלת ישראל. (2025, דצמבר). אסדרת משק הפסולת בישראל ותיקון החלטות ממשלה, החלטה מספר 3588 של הממשלה מיום 4 בדצמבר 2025.

ניתן להקביל את הנושא למדיניות המדינה בנושאי אוויר נקי וחומרים מסוכנים. בישראל, המשרד להגנת הסביבה מופקד על קביעת המדיניות והאכיפה בתחומים אלו, במטרה לצמצם את זיהום האוויר ולמנוע סיכונים סביבתיים ובריאותיים הנובעים משימוש בחומרים מסוכנים. בעולם, גופים סביבתיים כגון הסוכנות להגנת הסביבה בארצות הברית (EPA), או בגרמניה (תחת המשרד לאיכות הסביבה, ה-BMU) ובשוודיה (תחת הסוכנות להגנת הסביבה, ה-Naturvårdsverket), משמשים כאחראים לניהול תחומים אלו, כדי להבטיח שהמדיניות מבוססת על ראייה רחבה של השלכות סביבתיות ובריאותיות ולא מצטמצמת לשיקולים כלכליים בלבד.

כאשר הטיפול בפסולת מתנהל תחת משרד האוצר או גופים כלכליים, קיים חשש שהמדיניות תתמקד בעיקר בצמצום עלויות ומקסום הכנסות בטווח הקצר, במקום שכל החלטה תתקבל מתוך ראייה אינטגרטיבית של ההשפעות הסביבתיות, הבריאותיות, החברתיות והכלכליות בטווח הארוך.

בהקשר להכנסות - קרן הניקיון חייבת לשמש למטרות לשמה נועדה, ולכן חלק מהכנסות הקרן חייבות להיות תחת המשרד להגנת הסביבה.

2. כלל הפעולות לטיפול בפסולת יתבצעו לפי היררכיית הטיפול בפסולת

היררכיית הטיפול בפסולת, כפי שהוגדרה בדירקטיבה של האיחוד האירופי¹¹, מהווה עקרון מנחה לקידום משק פסולת בר-קיימא. מקורה של ההיררכיה בעקרונות של ניהול סביבתי ושימור משאבים שפותחו במשך עשרות שנים, בארצות הברית ובמדינות נוספות כדוגמת יפן¹² ואוסטרליה¹³. ההיררכיה מוגדרת בדירקטיבה בסעיף 4 בתור "סדר עדיפויות שיחול בחקיקה ובמדיניות בנושא מניעת וניהול פסולת". היא מוגדרת כך: הפתרון העדיף ביותר הוא מניעת יצירת פסולת, לאחר מכן שימוש חוזר, מחזור, שריפת פסולת להפקת אנרגיה, ורק לבסוף – הטמנה. הדירקטיבה מחייבת את המדינות החברות באיחוד האירופי, לדוגמה גרמניה¹⁴ ובריטניה¹⁵, לכלול את ההיררכיה במפורש בחקיקה הלאומית שלהן כמסגרת לכל פעילויות ניהול הפסולת במדינות.

המשרד להגנת הסביבה נצמד להיררכיית הטיפול בפסולת של האיחוד האירופי, וגם במסמך האסטרטגיה שלו למשק פסולת בר-קיימא נכתב: "אחד העקרונות הבסיסיים ביותר בניהול משק פסולת בר-קיימא, אשר הנחה את תהליך גיבוש אסטרטגיה זו, הוא העיקרון של היררכיית הטיפול בפסולת"¹⁶. עם זאת, המשרד מקדם פתרונות טיפול בפסולת לאחר שנוצרה בלבד, ואינו עוסק כמעט כלל, בהפחתה של פסולת במקור או בשימוש חוזר¹⁷, זאת על אף שפתרונות אלה נמצאים בראש היררכיית הטיפול בפסולת והם הפתרונות היעילים והסביבתיים ביותר.

גם בהחלטת ממשלה 2284 בחוק ההסדרים האחרון, המדינה מקדמת רק פתרונות נחותים לטיפול בפסולת: 4 מתקני שריפת פסולת, 17 מתקני טיפול בפסולת אורגנית ו-17 מתקני מיון¹⁸. ללא הפחתת פסולת במקור, כל גידול של 2% באוכלוסייה מתרגם ל-2% אחוז עלייה בצריכה ובפסולת. המשמעות של מצב כזה הוא המשך טביעה במשבר הפסולת ובזבוז משאבים יקרים. על כן, על פעולות רשות הפסולת להיעשות לפי היררכיית הטיפול בפסולת של האיחוד האירופי.

כמו כן, על מנת למנוע קיבעון טכנולוגי תשתיתי של מתקני שריפת פסולת, יש לקדם מתקנים כאלה לפסולת שיורית בלבד לקבוע היטל שריפה שייצור תמריץ לאופני טיפול בפסולת - גבוהים יותר כפי שמיפיע בהיררכיית הטיפול בפסולת. ברוב מדינות ה-OECD קיים היטל שריפה או הטמנה, כאשר לרוב היטל שריפה נמוך יותר מהיטל הטמנה. בהולנד קיים מס שריפה גבוה ביותר, העומד על 13 EUR לטון¹⁹. האמור לעיל תואם את אסטרטגיית הטיפול בפסולת הקיימת של המשרד להגנת הסביבה²⁰.

European Parliament and Council. (2008). [Directive 2008/98/EC on waste and repealing certain Directives \(Waste Framework Directive\)](#). Official Journal of the European Union, L 312, 3-30.

Government of Japan. (2000). *Basic Act on Establishing a Sound Material-Cycle Society* (Act No. 110 of 2000).

Department of Agriculture, Water and the Environment. (2019). *National Waste Policy Action Plan 2019*. Australian Government.

Federal Ministry for the Environment, Nature Conservation, and Nuclear Safety. (2012). [Circular Economy Act \(Kreislaufwirtschaftsgesetz - KrWG\)](#). Page 12.

UK Government. (2011). [The Waste \(England and Wales\) Regulations 2011](#). Statutory Instrument 2011 No. 988.

¹⁶ לסטר, י' וקרני, א'. (2020, דצמבר). [אסטרטגיה למשק פסולת בר קיימא](#). המשרד להגנת הסביבה. עמוד 16.

¹⁷ למעט החוק לצמצום השימוש בשקיות נשיאה חד-פעמיות משנת 2016 והמיסוי על כלים חד-פעמיים משנת 2021, שבוטל.

¹⁸ ממשלת ישראל. (2024, אוקטובר). [אסדרת משק הפסולת כמשק מתקדם ומיגור הפשיעה וההון השחור בתחום ותיקון החלטות](#)

[ממשלה \(החלטה מס' 2284\)](#). התקבלה ב-31 באוקטובר 2024.

¹⁹ OECD Environmental Performance Reviews: Israel 2023, Chapter 2. Waste management and circular economy

²⁰ לסטר, י' וקרני, א'. (2020, דצמבר). [אסטרטגיה למשק פסולת בר קיימא](#). המשרד להגנת הסביבה. עמוד 259.

לאור האמור לעיל, היררכיית הטיפול בפסולת חייבת להיות בסעיף המטרה של החוק, ומעוגנת בעקרונות שעל פיהם מחויבת הרשות העתידית לפעול.

לכן אנו מציעים שמטרות החוק יהיו כדלקמן: אסדרת משק הפסולת בישראל, תוך יישום כלכלה מעגלית ועקרונות היררכיית הטיפול בפסולת, צמצום העלות המשקית כתוצאה מהטיפול בפסולת, מיגור פגיעה והון שחור בתחום הפסולת והמחזור, הפחתת החצנות סביבתיות נוספות ועידוד חיסכון בחומרי גלם. בהתאם לכך החוק יעסוק ב:

א. קביעת הסדרים לעניין כל הגורמים הביצועיים והמאסדרים הנכללים במשק הפסולת בישראל, בכדי למנוע ולצמצם מפגעי פסולת, ולהפחית את הסיכון הנשקף ממנה לבריאות הציבור ולסביבה, בין השאר באמצעות טיפול נאות, סביבתי, בריאותי, וכלכלי, ולפי סדר העדיפות המפורט להלן:

מניעה במקור ;

שימוש חוזר, לרבות הכנה לשימוש חוזר ;

מחזור ;

שריפת פסולת להפקת אנרגיה ;

סילוק.

ב. חיוב כלל הרשויות המקומיות, היצרנים, היבואנים, ויצרני פסולת, במסגרת עיסוקם ובהקשר לניהול פסולת, להעדיף את האפשרות הזמינה הגבוהה ביותר בסדר המפורט בהיררכיית הטיפול בפסולת שלעיל, תוך התחשבות בשיקולים סביבתיים, בריאותיים, וכלכליים, לרבות עלויות חיצוניות, לאורך כל מחזור החיים של חומרים ומוצרים²¹.

תחולה: החוק יחול על כל סוגי וזרמי הפסולת הנוצרים ומטופלים בישראל.

הגדרות: בכל הצעת חוק בנושא פסולת, יש לכלול לכל הפחות את ההגדרות הבאות :

1. הטמנת פסולת
2. שריפת פסולת
3. שימוש חוזר
4. הפחתת פסולת במקור
5. פסולת שירית
6. פסולת אורגנית
7. פסולת מסוכנת
8. פסולת תעשייתית
9. פסולת בנין
10. אריזה
11. הסדרי הפרדה
12. איסוף פסולת
13. מיון פסולת
14. מתקני קצה לטיפול בפסולת
15. מתקני מיון פסולת
16. אתר הטמנה
17. אחריות יצרן ויבואן מורחבת
18. ממונה על יישום חוק זה מטעם המשרד להגנת הסביבה

ההגדרות המופיעות לעיל הן בנוסף להגדרות המופיעות בטיטות הצעת אסדרת משק הפסולת בישראל והקמת הרשות הארצית לטיפול בפסולת, התשפ"ו 2025 - שיוזמים חברי הכנסת יצחק קרויזר ויעל רון בן משה, שבכללן:

19. "יצרן פסולת" – יחיד, תאגיד, מוסד ציבורי או רשות ציבורית, אשר פעילותם יוצרת פסולת או לכלוך, לרבות במסגרת ייצור, צריכה, בנייה, הריסה, חקלאות, שירותים או כל פעילות מסחרית, תעשייתית, אישית, מוניציפלית, או אחרת ;
20. "מחזור" – עיבוד של פסולת למוצרים, לחומרים או לחומרי גלם, למטרה שלשמה יועד החומר או המוצר לראשונה או למטרה אחרת, לרבות השבה לאנרגיה או שימוש חוזר ;
21. "מצב חירום במשק הפסולת" – מצב שבו מתקיים חשש לשיבוש חמור באחת מהפעילויות בהתאם לחוק זה בארץ או בחלקה באופן שעלול להביא לסכנה לבריאות הציבור או לסביבה ;

²¹ זהו נוסח דומה לנוסח שכתב המשרד להגנת הסביבה בתקנות הפסולת החקלאית: [טיטות תקנות אוויר נקי \(מניעת זיהום אוויר משריפת פסולת חקלאית\), התשע"ט - 2019](#).

22. "המקטע הבין-עירוני" – שלב ההובלה, הטיפול והסילוק של פסולת החל מאיסופה מתחנת מעבר, מתקן מיון או מתקן אחר המאושר לכך, ועד להגעתה למתקן קצה לטיפול בפסולת, כולל הטמנה או מחזור או השבה, לרבות פעולות ביניים הכרוכות במיון, גריסה, קומפוסטציה ופעולות נוספות;
23. "המקטע העירוני" – שלב איסוף הפסולת בתוך תחומי הרשות המקומית מיצרן הפסולת ועד למסירתה בתחנת מעבר, מתקן המיון או אתר ריכוז פסולת מקומי אחר;
24. "פעילות" – כל פעילות שתגדיר רשות הפסולת;
25. "פסולת" – כהגדרתה בחוק חוק שמירת הניקיון, התשמ"ד; 11984;
26. "צרכן" – מי שמקבל שירות מבעל רישיון;
27. "הרשות" – מליאת רשות הפסולת ועובדיה;
28. "רשות מקומית" – כהגדרתה בסעיף 3 לחוק הפרשנות, התשמ"א; 29811;
29. "רישיון" – היתר שניתן לפי חוק זה לביצוע פעילות טעונה רישוי;
30. "השלכה" – לרבות זריקה, שפיכה, נטישה, השארה או גרם כללך באופן אחר;
31. "תכנית אב רב שנתית" – תכנית הכוללת את התשתיות הנדרשות להקמה ואת לוחות הזמנים להקמתם על מנת לעמוד ביעדי הממשלה למשק הפסולת;
32. "תכנית פיתוח" – תוכנית לאומית שמפרסמת הרשות לטווח של 5 שנים לפחות, הקובעת פעולות הנדרשות לביצוע על ידי הרשות או על ידי בעלי רישיון, ביניהם תכנון והקמת מתקנים, וזאת על מנת לעמוד בצרכי משק הפסולת ובתכנית האב הרב שנתית;
33. "השר" – השר להגנת הסביבה;
34. "השרים" – השר להגנת הסביבה ושר האוצר - יש לשנות את הגדרת "השרים" כך שיהיה מנגנון שמשאיר את האחריות המקצועית אצל המשרד להגנת הסביבה, אך מפרז את הכוח של השר/ה להגנת הסביבה.

3. **קביעת יעדים לכל רמה בהיררכיית הטיפול בפסולת, בהתייחס לסוגי פסולת ותוך הצבת**

יעדי ביניים חמש-שנתיים

מכיוון שהטמנה היא השיטה הנחותה ביותר לטיפול בפסולת, יש לקבוע יעד הטמנה שישאף לאחוזים בודדים עד שנה שתיקבע בחוק, וכן לקבוע יעדי ביניים חמש-שנתיים, ולא להסתפק ביעד קצה. יש לעשות כן גם לכל אחת מהרמות בהיררכיית הטיפול בפסולת ולכל סוג פסולת; לרבות יעדים ייעודיים להפחתת פסולת במקור, הפחתת בזבז מזון ולהצלת מזון הראוי לאכילה. לצורך עמידה ביעדים, יש לקדם תמ"א ייעודית, לרבות אזורים מובחנים ויעדים ברורים.

הרגולטור יקבע הוראות וחובות בדבר הפחתה במקור, שימוש חוזר, איסוף הפסולת והפרדתה לטובת טיוב הטיפול בפסולת. **להלן הצעה ליעדים שהחוק צריך לקבוע:**

יעד צמצום ייצור פסולת לנפש במקור - יעמוד על 20% עד שנת 2030 ויגדל ב- 5% כל חמש שנים, עד שבשנת 2050 יעמוד על 40%. משנה זו ואילך, ימשיך היעד לעלות בהתאם ליעדים חמש שנתיים שיגדירו הגורמים המקצועיים ברשות הפסולת הארצית. הגדרת יעד זה מבוססת על יעד דומה שהגדירה ממשלת קנדה, ובהתאמה למצב הקיים בישראל²². ניתן יהיה להעלות יעד זה באישור ועדת פנים והגנת הסביבה של הכנסת.

יעדי צמצום ייצור פסולת במקור - של זרמי פסולת ספציפיים:

פסולת מזון: יעד צמצום בזבז מזון יעמוד לכל הפחות על 25% הפחתה בהיקף המזון האבוד, עם אפשרות להגדילו ל- 50% עד 2050 יחסית להיקף אובדן ובזבז של מזון בשנת 2026. יעד משנה יעמוד לכל הפחות על 10% הצלת מזון מהיקף המזון האבוד, עם שאיפה להגדילו ל- 20% עד לשנת 2050²³. ניתן יהיה להעלות יעד זה באישור ועדת פנים והגנת הסביבה של הכנסת.

פסולת שיורית (לשריפה או הטמנה) - פסולת שלא ניתנת למחזור/לטיפול בדרך סביבתית: יש לקבוע יעד להפחתת פסולת שיורית - ב- 30% עד 2030, והגדלת היעד ב- 5% כל חמש שנים, כך שיעמוד על 50% בשנת 2050. הגדרת יעד ההפחתה מבוססת על יעד דומה שהגדיר האיחוד האירופי במסמכי מדיניות, ובהתאמה למצב הקיים בישראל²⁴. ניתן יהיה להעלות יעד זה באישור ועדת פנים והגנת הסביבה של הכנסת.

יעדים לטיפול בפסולת עירונית שהופרדה במקור:

יעד טיפול והכנה למחזור של פסולת עירונית - יעמוד על 30% עד שנת 2030 ויגדל ב- 5% כל חמש שנים, כך שעד שנת 2050 יעמוד על 50% ומשנה זו ואילך ימשיך לעלות בהתאם ליעדים חמש שנתיים, אותם יגדירו

²²The 2022 to 2026 Federal Sustainable Development Strategy (FSDS, the strategy), Canada - Goal 12 Reduce waste
²³ התוכנית הלאומית לצמצום אובדן ובזבז מזון (ספטמבר 2025) בהוצאת המשרד להגנת הסביבה, ישראל.

²⁴ Zero pollution action plan for water, air and soil In "A European Green Deal", 2021, and New Circular Economy
Action Plan For a cleaner and more competitive Europe COM/2020/98 final

הגורמים המקצועיים ברשות הפסולת הארצית ובאישור ועדת פנים והגנת הסביבה של הכנסת. הגדרת יעד זה מבוססת על יעד דומה שהגדיר האיחוד האירופי, ובהתאמה למצב הקיים בישראל²⁵.

יעד הטמנת פסולת עירונית - יעמוד על לא יותר מ 10%-מנפח הפסולת הכולל לפי משקל עד לשנת 2050, תוך קביעת יעדי ביניים הדרגתיים חמש שנתיים, כמקובל במדינות האיחוד האירופי, לצורך השגת היעד הכללי²⁶. ניתן יהיה להקטין יעד זה באישור ועדת פנים והגנת הסביבה של הכנסת.

האחריות לוודא עמידה ביעדים הללו חלה הן על הרגולטור והן על הרשויות המקומיות.

שנת בסיס ליעדים שקשורים לפח הירוק והכתום היא 2023 לפי סקר הפסולת של המשרד להגנת הסביבה.

יעדים אלה, על אף שנראים שאפתניים, עדיין רחוקים מהיעדים הנהוגים במדינות האיחוד האירופי ומדינות מתקדמות בעולם.

4. **כל פתרון טכנולוגי לטיפול בפסולת יהיה כפוף לדרישות BAT (טכנולוגיה מיטבית זמינה) ולהיתר פליטה**

5. **ייעול מערך הגבייה והפחתת עלויות הטיפול בפסולת**

להפחתת פסולת במקור יש חשיבות ראשונה במעלה, שכן היא מונעת מראש את הצורך בהשקעת משאבים בטיפול בפסולת. בכלל זה נכללת גם מניעת בזבז מזון, המהווה את הפתרון היעיל והמשתלם ביותר לצמצום הפסולת האורגנית, לחיסכון כלכלי ולהפחתת פליטות גזי חממה. מעבר לערך הסביבתי, מדובר גם במהלך בעל היגיון כלכלי מובהק. אחד הכלים המרכזיים להשגת מטרה זו הוא שימוש במנגנונים פיננסיים שמעודדים משקי בית לצמצם את כמות הפסולת שהם מייצרים, כגון מודלים של "שלם כפי שאתה זורק" (PAYT) או תמריצים דומים שקיימים במדינות רבות בעולם בעלות משק מתקדם לטיפול בפסולת. כלים כגון אלה, מצריכים בחינה מקיפה והגדרות ברורות באשר לסמכויות הרשויות המקומיות במסגרת חלקן ביישום חוק הפסולת.

נוסף לכך, מוצע להפריד את מימון הטיפול בפסולת מתקציב הארנונה הכללית, כך שהתשלום עבור שירותי הפסולת ייגבה באופן נפרד ושקוף מהתושב. במודל כזה, תאגיד פסולת שיוקמו יוכלו לשמש כגורם הגובה והמנהל את התשלום. יש לתכנן מראש את מנגנוני הגבייה עבור סוגיה זו.

6. **החלת אחריות יצרן מורחבת**

אחריות יצרן מורחבת (Extended Producer Responsibility – EPR) היא אחד העקרונות המרכזיים של המשרד להגנת הסביבה בתוכנית האסטרטגית לטיפול בפסולת²⁷. לפי גישה זו, האחריות לניהול פסולת מוצרים בסוף חייהם – לרבות איסופם, מחזורם או הכנתם לשימוש חוזר – מוטלת על היצרנים והיבואנים, מתוך הנחה כי הם הגורמים בעלי היכולת המיטבית להפחית את ההשפעות הסביבתיות של מוצריהם. יתרה מכך, חוקי אחריות יצרן מורחבת נשענים על אחד העקרונות החשובים בהתייחס ללקיחת אחריות על ההשלכות הסביבתיות, הבריאותיות, ו"הצרכניות" של יצרני פסולת, מסחריים או פרטיים - עיקרון "המזהם משלם".

המשרד להגנת הסביבה עצמו מבהיר כי הסדרי EPR מובילים לחיסכון ניכר עבור הרשויות המקומיות, המעבירות את נטל המימון ליצרנים, ומעודדים ייצור מוצרים בני קיימא עם פחות חומר גלם. עם זאת, בפועל האחריות היצרנית מיושמת באופן חלקי בלבד ובאופן שאינו מוסדר דיו בין כלל הגורמים המעורבים²⁸, ומיושמת עבור מספר זרמים קטן בלבד (דוגמת מכלי משקה ברי פיקדון), שחשוב מאוד לשמרם ואף נדרש להרחיבם. למשל, פסולת טקסטיל היא זרם מרכזי שדורש רגולציית EPR דחופה בישראל. מדי שנה מוטמנים כ-60 אלף טון של פסולת טקסטיל שהושלכו לפחים הירוקים ועוד כ-30 אלף טון נאספים ללא פיקוח מספק. כיום אין הסדרה ממשלתית, והטיפול מתבסס על הסכמות פרטיות, שמובילות לעיתים להשלכת הבגדים כפסולת מזהמת במדינות מתפתחות²⁹. רגולציית EPR על תחום המזון יוביל גם הוא

²⁵ Directive 2008/98/EC of the European Parliament and of the Council of 19 November 2008 on waste and repealing certain Directives (Text with EEA relevance) Landfill Directive - Directive (EU) 2018/850²⁶

²⁷ לסטר, י' וקרני, א'. (2020, דצמבר). [אסטרטגיה למשק פסולת בר קיימא](#). המשרד להגנת הסביבה. עמוד 17.

²⁸ לסטר, י' וקרני, א'. (2020, דצמבר). [אסטרטגיה למשק פסולת בר קיימא](#). המשרד להגנת הסביבה. עמוד 74.

²⁹ פרי, נ'. (2024, דצמבר). [לאן הולכים הבגדים שלי?](#). גרינפיס ישראל.

לעידוד מניעת עודפי ייצור, תכנון אריזות מופחת פסולת, ופתרונות להפחתת בזבז מזון לאורך שרשרת הערך.

העדר מדיניות EPR כוללת בישראל, עומד בניגוד גמור למגמה באיחוד האירופי: החל מינואר 2025 נכנסה לתוקף רגולציה EPR חדשה המחייבת את כלל מדינות האיחוד להפריד ולאסוף פסולת טקסטיל. **יש ליישם בישראל הסדר EPR ברור ואפקטיבי עבור זרמים שכיום לא קיימת עליהם אחריות יצרן מורחבת,** כגון: טקסטיל, ELV, פלסטיק חד-פעמי, תרופות ועוד, ובדומה לנעשה באיחוד האירופי. יש להעלות בהדרגה את יעדי האיסוף עבור זרמים שהחוק חל עליהם כבר כיום, כגון צמיגים ופסולת אלקטרונית.

7. החלת תקנות פסולת אורגנית ופסולת חקלאית

רבות קביעת מדיניות כוללת לטיפול בפסולת מזון.

כ-80% מהפסולת העירונית המטופלת בישראל מוטמנת, מתוכה 43% פסולת אורגנית³⁰. פתרון ההטמנה הוא הנחות ביותר לכל סוג פסולת ולפסולת אורגנית ביתר שאת, שכן השפעותיה הסביבתיות השליליות מתמשכות על פני מאות שנים לעתיד³¹. על כן, המשרד להגנת הסביבה פרסם להערות ציבור טיוטת תקנות לטיפול בפסולת אורגנית³², שאוסרות על הטמנה של פסולת אורגנית שלא טופלה כנדרש, כדי להבטיח מיצוי של פוטנציאל המחזור ולצמצם את השפעותיה השליליות של ההטמנה. בדומה, פורסמו להערות הציבור גם טיוטת תקנות לטיפול בפסולת חקלאית³³, שנועדו להתמודד עם תופעת שריפות הפסולת תוך אסדרת אופן הטיפול בפסולת זו.

על אף חשיבותן הקריטית למארג הרגולציה לטיפול בפסולת - כדי להתניע פרויקטים של מתקני קצה לפסולת אורגנית, למשל - טיוטות התקנות האמורות, תקועות ולא נחתמות מזה שנים. **לעמדתנו כל תזכיר חוק עתידי חייב לכלול את חובת המשרד להגנת הסביבה להתקין את התקנות הנ"ל.**

כמוזכר לעיל, החוק צריך לתת מענה גם לזרם המרכזי של הפסולת האורגנית - פסולת מזון - ולהגדיר מנגנונים לצמצום בזבז מזון ולהצלת מזון ראוי לאכילה, בהתאם ליעדי האיחוד האירופי להפחתת בזבז מזון ב-50% עד שנת 2030. במקביל, יש לעגן בחוק את תפקידם של ארגונים קהילתיים בניהול זרם הפסולת האורגנית באיסוף, קומפוסטציה, מניעת בזבז מזון והצלת מזון עודף, וליצור מסגרת תמיכה ממשלתית לפעילותם המקומית כחלק ממדיניות לאומית לצמצום פסולת אורגנית, כל זאת בהתאם להצעה בסעיף 3 לעיל.

8. חקיקת חוק פסולת בניין

לפי דו"ח מבקר המדינה מ-2021³⁴, כ-180,000 משאיות פסולת בשנה שופכות את תכולתן בשטחים השייכים לציבור, בהיקף מצטבר של יותר ממיליון דונם בשטחים הפתוחים ובמשקל כ-2.2 מיליון טון. פסולת בניין יוצרת פגיעה אקולוגית אדירה בקרקע, במי התהום, וכאשר שורפים אותה - גם באיכות האוויר שאנו נושמים.

פרק העוסק בפסולת בניין הופיע בתזכיר חוק התכנית הכלכלית (תיקוני חקיקה ליישום המדיניות הכלכלית לשנות התקציב 2023 ו-2024), התשפ"ג-2023. הצעה זו נועדה למנוע את ההפקרות בענף פינוי פסולת בניין וכוללת מנגנון מעקב יעיל, בעזרת אמצעים טכנולוגיים מתקדמים, אחר מסלול פסולת הבניין מן הרגע שבו היא נאצרת במכולה ועד הגעתה לאתר הטיפול בסוף התהליך. מנגנון זה יקשה מאד על השלכה פיראטית של פסולת בניין ויקטין באופן דרמטי את כדאיות הפרת החוק. מעבר לתועלת הסביבתית, המהלך צפוי להיטיב עם רשויות מקומיות דלות משאבים, אשר כיום סופגות את מרבית הזיהום. **יש לשלב בחוק מסגרת לפסולת את פרק פסולת הבניין שהופיע כחלק מהתוכנית הכלכלית לשנים 2023-2024.**

בעיה שתעמוד בפתחנו לאחר קבלת החוק היא סוגיית עודפי העפר. כמות העפר המיוצרת במשק הישראלי כתוצאה מתהליכי בנייה עומדת כיום על כ-10 מיליון מ"ק בשנה³⁵, כאשר מחציתם אינם ניתנים לשימוש חוזר. כמות זו צפויה לגדול משמעותית ובמהירות עם הבשלת תוכניות המטרו והרכבות הקלות. עפר עודף

³⁰ לסטר, י' וקרני, א'. (2020). אסטרטגיה למשק פסולת בר קיימא. המשרד להגנת הסביבה. עמוד 29.
³¹ Manea, E. E., Bumbac, C., Dinu, L. R., Bumbac, M., & Nicolescu, C. M. (2024). Composting as a Sustainable Solution for Organic Solid Waste Management: Current Practices and Potential Improvements. Sustainability, 16(15), 6329. <https://doi.org/10.3390/su16156329>.

³² טיוטת תקנות אוויר נקי (מניעת מפגעים מפסולת אורגנית), התשפ"ב-2022.
³³ טיוטת תקנות אוויר נקי (מניעת זיהום אוויר משריפת פסולת חקלאית), התשע"ט - 2019.
³⁴ מבקר המדינה. (2021, מאי). הטיפול בפסולת בניין. עמוד 889.

³⁵ משרד החקלאות וביטחון המזון. (2023, אוגוסט). משרד החקלאות והמשרד להגנת הסביבה נאבקים בהשלכת עודפי עפר בשטחים פתוחים וחקלאיים.

זה כיום מסולק כולו באופן בלתי חוקי, רובו לשטחים חקלאיים ולשטחים פתוחים. מאמצים למציאת פתרון לבעיה זו לא הבשילו לכדי מימוש וכעת אנו עומדים בפני מצב חירום בתחום, מצב שהפך לחסם פיתוח. למרות זאת, ממשיך מינהל התכנון להעביר את האחריות לפתרון הבעיה לשלבי הביצוע ולדרגי השטח. ההסתמכות על פתרון לא חוקי ומעשי תוך העברת האחריות לגורמי ולשלבי הביצוע אינה יכולה לשמש כמדיניות ממשלתית.

בברכה, ובתודה

עמותת צלול
"מגמה ירוקה"